

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž 456/2006-9

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

I

R J E Š E N J E

Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Vesne Vrbećić, kao predsjednice vijeća, te Hajrije Novoselec, Milivoja Mikora, Ileana Vinja i Dražena Tripala, kao članova vijeća i sudske savjetnice Anamarije Pavičić, kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv opt. Tomislava Duića i dr., zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, odlučujući o žalbama optuženika Tomislava Duića, Tončija Vrkića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Ante Gudića i Anđelka Botića, te državnog odvjetnika podnesenim protiv presude Županijskog suda u Splitu broj K-93/04 od 2. ožujka 2006., u sjednici vijeća održanoj dana 6. veljače 2007. u nazočnosti branitelja opt. Tončija Vrkića, Slobodana Mikulića, odvjetnika iz Splita, branitelja opt. Miljenka Bajića odvjetnika Željka Ostojića iz Splita, braniteljice opt. Emilia Bungura, Ankice Luetić, odvjetnice iz Splita i branitelja opt. Ante Gudića, odvjetnika Joška Čeha, iz Splita te zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Petra Pulišelića,

p r e s u d i o i r i j e š i o j e :

I. Odbijaju se žalbe opt. Tomislava Duića, Tončija Vrkića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Ante Gudića i Anđelka Botića, te državnog odvjetnika kao neosnovane i potvrđuje se presuda suda prvog stupnja.

II. Odbacuje se žalba Anite Bikić, supruge opt. Josipa Bikića kao nepravodobna.

Obrazloženje

Pobijanom presudom Županijski je sud u Splitu proglasio krivim Tomislava Duića, Tončija Vrkića, Miljenka Bajića, Josipa Bikića, Davora Banića, Emilia Bungura, Antu Gudića i Anđelka

Botića zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (OKZRH), za koje im je izrekao kazne i to Tomislavu Duiću i Tončiju Vrkiću u trajanju od po osam godina, Davoru Baniću u trajanju od sedam godina, a Miljenku Bajiću, Josipu Bikiću, Emiliju Bunguru, Anti Gudiću i Anđelku Botiću u trajanju od po šest godina. U izrečene kazne sud im je na temelju čl. 45. st. 1. OKZRH uračunao vrijeme provedeno u pritvoru.

Temeljem čl. 132. st. 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine", broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99 i 58/02, u daljnjem tekstu ZKP) sud je oštećenike Mariju Knežević, Željka Bulovića, Milosava Katalinu i Đorđa Katića sa imovinskopравnim zahtjevom uputio na parnicu.

Temeljem čl. 122. st. 4. ZKP-a sud je sve optuženike oslobodio obaveze naknade troškova kaznenog postupka

Protiv ove presude podnijeli su žalbe svi optuženici i državni odvjetnik.

Opt. Tomislav Duić putem svoga branitelja Drage Cvitkovića, odvjetnika iz Splita, pobija presudu zbog povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te predlaže da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. Opt. Tonći Vrkić, putem svoga branitelja Slobodana Mikulića, odvjetnika iz Splita, podnio je žalbu navodeći da ju podnosi "iz svih žalbenih razloga", a iz sadržaja žalbe proizlazi da presudu pobija zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, s prijedlogom da se pobijana presuda preinači na način da ga sud oslobodi optužbe ili da se ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje, ili da se preinači u odluci o kazni na način da mu se izreče blaža kazna. Opt. Miljenko Bajić, putem svoga branitelja Željka Ostoje, odvjetnika iz Splita pobija presudu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede kaznenog zakona, te predlaže da se pobijana presuda ukine ili da se preinači tako da ga sud oslobodi optužbe ili da se održi rasprava na sudu drugog stupnja i donese nova presuda. Putem branitelja Dragana Mioča, odvjetnika iz Splita, opt. Josip Bikić pobija presudu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te predlaže da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje ili da se preinači da ga sud oslobodi optužbe ili da mu izreče blažu kaznu. U korist opt. Josipa Bikića podnijela je žalbu njegova supruga Anita Bikić iz svih žalbenih osnova, te je predložila da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. Davor Banić pobija presudu putem svoga branitelja Vinka Ljubičića, odvjetnika iz Splita, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kaznenoj sankciji, s prijedlogom da se presuda preinači na način da se žalitelj oslobodi optužbe. Emilio Bungur podnio je žalbu putem svoje braniteljice Ankice Luetić, odvjetnice iz Splita, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, s prijedlogom da se

pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. Opt. Ante Gudić je podnio žalbu putem svoga branitelja Joška Čeha, odvjetnika iz Splita, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja te odluke o kaznenoj sankciji, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. Isti takav prijedlog stavio je u žalbi, koju je podnio putem svoje braniteljice Rene Laure, Anđelko Botić, koji pobija presudu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, ali i zbog povrede kaznenog zakona koja se u žalbi obrazlaže, ali se žalba na taj žalbeni osnov ne poziva.

Žalbu je podnio i državni odvjetnik zbog odluke o kazni s prijedlogom da se pobijana presuda preinači na način da se svim optuženicima izreknu strože kazne.

U odgovorima na žalbu državnog odvjetnika koje su podnijeli Miljenko Bajić i Emilio Bungur, predlaže se da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovana, a prihvate žalbe tih optuženika.

Prije održavanja sjednice vijeća u skladu s odredbom čl. 373. st. 1. ZKP-a spis je dostavljen na dužno razgledavanje Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske. Zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Petar Pulišelić u pismenom mišljenju broj KŽ-DO-936/06, od 13. lipnja 2006. godine, predložio je da se odbiju žalbe svih optuženika kao neosnovane, a prihvati žalba državnog odvjetnika i na u njoj predloženi način preinači pobijana presuda.

Postupajući po zahtjevima optuženika iznesenim u žalbi o sjednici vijeća obaviješteni su opt. Tonći Vrkić i njegov branitelj Slobodan Mikulić, branitelj opt. Miljenka Bajića Željko Ostoja, branitelj opt. Josipa Bikića Dragan Mioč, opt. Davor Banić i njegov branitelj Vinko Ljubičić, braniteljica opt. Emilia Bungura Ankica Luetić, opt. Ante Gudić i njegov branitelj Joško Čeh. Kako se opt. Tonći Vrkić, Davor Banić, Ante Gudić i Anđelko Botić nalaze u pritvoru, a ovaj je sud ocijenio da njihova nazočnost na sjednici vijeća ne bi bila svrhovita, nije osiguran njihov dolazak na sjednicu.

Na sjednicu vijeća pristupili su branitelj opt. Tončija Vrkića, Slobodan Mikulić, branitelj opt. Miljenka Bajića Željko Ostoja, braniteljica opt. Emilia Bungura, Ankica Luetić i branitelj opt. Ante Gudića Joško Čeh, koji su u cijelosti ostali kod navoda žalbe i žalbenih prijedloga, te zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Petar Pulišelić, koji je u cijelosti ostao kod pismenog mišljenja broj KŽ-DO-936/06, od 13. lipnja 2006. godine. Na sjednicu nije pristupio branitelj opt. Josipa Bikića Dragan Mioč, odvjetnik iz Splita, ali kako je uredno pozvan, sjednica je održana, temeljem čl. 374. st. 4. ZKP-a u njegovoj odsutnosti. Na sjednicu je pristupila odvjetnica Milica Đurđević iz Zagreba navodeći da dolazi u zamjeni za odvjetnika Dragana Mioča i da će zamjensku punomoć dostaviti u roku od dva dana, te joj je dozvoljeno da prisustvuje sjednici u svojstvu zamjenice branitelja. Međutim, kako odvjetnica nije dostavila zamjensku punomoć, nazočnost te odvjetnice i njeni prijedlozi koje je stavila na sjednici vijeća

nisu relevantni. Iz istih razloga nije razmatran ni podnesak te odvjetnice od 5. siječnja 2007. nazvan "Podnesak braniteljice okrivljenika" kojim se nadopunjuje žalba opt. Josipa Bikića.

Žalbe optuženika i državnog odvjetnika nisu osnovane, dok je žalba supruge opt. Josipa Bikića neblagovremena.

Na žalbe optuženika zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka

Žalitelji Miljenko Bajić i Anđelko Botić nisu obrazložili žalbenu tvrdnju da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, o kojoj se povredi radi i iz čega to proizlazi, dok žalitelj Josip Bikić i Davor Banić tvrde da je sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a, pri čemu opt. Bikić tvrdi da je izreka presude proturječna razlozima, ne obrazlažući u čemu se ogledaju te proturječnosti, a opt. Banić samo parafrazira tekst te zakonske odredbe.

Opt. Tonči Vrkić žalbenu osnovu bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a veže uz pogrešno utvrđeno činjenično stanje, jer tvrdi da je sud prvog stupnja propustio tijekom postupka utvrditi koja je ovlaštenja imao on kao zamjenik zapovjednika V.I.C. "LORA", pa radi toga o toj odlučnoj činjenici nije naveo, niti je mogao navesti razloge, a osim toga da "iz provedenih dokaza ne proizlaze određene protupravnosti" za koje ga je sud proglasio krivim "pri čemu se sud nije uopće posebno trudio da ih argumentirano obrazloži". Istu ovu bitnu povredu žalitelj Emilio Bungur nalazi u tome što u presudi nisu navedeni razlozi zbog čega sud smatra da se odredbe IV. Ženevske konvencije trebaju primjenjivati na stradavanje oštećenika Nenada Kneževića i Gojka Bulovića iako se radi o civilima koji su, doduše srpske nacionalnosti, ali se samo zbog toga ne mogu smatrati "pripadnicima druge strane u sukobu" što je sud bio dužan učiniti, jer se radi o odlučnoj činjenici.

Tu istu postupovnu povredu opt. Ante Gudić nalazi u tome što su izreka pobijane presude i razlozi u pogledu njegove odgovornosti za stradavanje ošt. Gojka Bulovića, nejasni i proturječni, jer dok se u izreci presude navodi da su tog optuženika oko 21,00 sat izudarali žalitelj i opt. Bungur i Botić, a u nastavku tog opisa tvrdi se da su tijekom noći oštećenika zlostavljale sasvim druge osobe. U obrazloženju presude sud navodi da smatra utvrđenim da su "Gojka Bulovića u noći na smrt pretukli Tomislav Duić, Tonči Vrkić, Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić, kao supočinitelji, pa je ostalo nejasno smatra li sud da je on počinitelj u mučenju i zlostavljanju tog oštećenika ili u njegovom usmrćenju. Obje te radnje, doduše, ulaze u biće kaznenog djela iz čl. 120. OKZRH. ali je sud trebao jasno utvrditi i obrazložiti koje je od njih počinio žalitelj.

O bitnoj povredi odredaba iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a radi se samo onda kada kada presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj mjeri proturječni.

Tvrdnja žalitelja Vrkića da se sud "uopće nije trudio da argumentirano obrazloži određene protupravnosti" za koje ga je proglasio krivim, potpuno je neodređena. Suprotno takvoj tvrdnji sud je prvog stupnja u pobijanoj presudi, utvrđujući okolnosti pod kojima su oštećenici Nenad Knežević i Gojko Bulović smrtno stradali, a ostali oštećenici bili zlostavljani i zadobili povrede i to Mirko Šušak, Lazo Ostojić, Tomo Krivić, Rade Krivić, Uglješa Bulović i Duško Galić 13. 6. 1992., Milosav Katalina u razdoblju od 19. do 28. 8. 1992., a Đorđe Katić u razdoblju od 28. 8. do 1. 9. 1992. naveo jasne, sveobuhvatne i logične razloge o tome zbog čega smatra da je žalitelj odgovoran i to za radnje izvršene na štetu ošt. Kneževića na str. 68 presude, za radnje izvršene na štetu ošt. Bulovića na str. 74 presude, za radnje izvršene na štetu više oštećenika 13. 6. 1992. na str. 48 presude, za radnje izvršene na štetu Milosava Kataline na str. 56 presude i za radnje izvršene na štetu Đorđa Katića na str. 56 presude.

Nije točno da sud prvog stupnja nije obrazložio koja je ovlaštenja opt. Vrkić prekoračio. Nesporno je u ovom postupku da je taj optuženik bio zamjenika zapovjednika V.I.C.-a "Lora". Sud na str. 44 i 45 presude, kada govori o izvršenju kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH nečinjenjem, utvrđuje da je žalitelj, kao zamjenik zapovjednika, bio dužan, isto kao zapovjednik, spriječiti svako postupanje potčinjenih kojima se, protivno odredbama međunarodnog prava, nečovječno postupalo prema civilima, ubija ih se ili im se nanose velike patnje i ozljede tjelesnog integriteta i zdravlja. Koja je druga, pojedinačna, ovlaštenja opt. Vrkić imao, osim ovoga koje evidentno proizlazi iz njegovog položaja zamjenika zapovjednika, irelevantno je za njegovu kaznenu odgovornost, pa sud to nije niti bio dužan utvrđivati, a niti obrazlagati, kao što pogrešno drži žalitelj.

Neosnovana je tvrdnja žalitelja Bungura da presuda ne sadrži razloge o tome zbog čega je sud na str. 40 i 41 presude utvrdio da su ovi oštećenici uhićeni kao civili, da su dovedeni u V.I.C. "Lora", iako su se trebali nalaziti u Zatvoru u Bilicama, jer je "Lora" bila određena kao zatvor za vojne osobe, ali kada su se već zatekli tamo, gdje čak nisu ni evidentirani u matičnim knjigama pritvorenika, s njima trebalo postupati u skladu sa IV. Konvencijom i Protokolom I., dok je na str. 43 i 44 presude, kada sud iznosi sadržaj odredaba naprijed citiranih međunarodnih propisa, koje su prekršene u konkretnom slučaju, navodi da čl. 75. Protokola I. propisuje temeljna jamstva koja se odnose na zaštitu građanskih osoba da se prema njima postupi čovječno, u svakoj prilici, pa dakle i u prilici u kojoj su se našli oštećenici. Kada se povežu naprijed navedeni zaključci suda, onda je suprotno stanovištu žalbe, potpuno jasno zbog čega sud smatra da su i ošt. Knežević i Bulović bili subjektima zaštite koja je građaninu garantirana IV. Konvencijom i Protokolom I.

Ne može se prihvatiti ni tvrdnja opt. Gudića da je izreka presude, u odnosu na stradanje ošt. Gojka Bulovića nejasna i da je proturječna razlozima.

Iz izreke presude jasno proizlazi da je oštećenik dva puta tučen. Prvi puta su ga tukli žalitelj i opt. Bungur i Botić nogama, neposredno nakon bijega ošt. Kneževića, a drugi puta, noću oko 01,30 sati, žalitelj i opt. Bajić, Bikić, Banić i Duić, nakon čega je oštećenik umro. Takav činjenični opis nije proturječan pravnom opisu djela, kojim se žalitelj proglašava krivim za mučenje i nečovječno postupanje prema civilima i za ubijanje civila. Udaranje oštećenika nogama po tijelu, u večernjim satima, izvan svake sumnje predstavlja nečovječno postupanje u kojemu je učestvovao žalitelj. Činjenica je da oštećenik od tih povreda nije umro, već da je zadobio smrtonosne povrede u noći, kada su u Blok C, u koji je odnesen nakon povrjeđivanja te večeri, ušli žalitelj i naprijed navedeni optuženici koji su ga gazili, udarali nogama i rukama, te mu zadali brojne povrede na raznim dijelovima tijela, koje su uzrokovale smrt. Stoga ni zaključak suda prvog stupnja, koji je naveden na str. 74 pobijane presude i koji se citira u žalbi, da su oštećenika "tu noć u Lori na smrt pretukli" žalitelj i opt. Duić, Bajić, Bikić i Banić, kao supočinitelji, nije u suprotnosti, već upravo u skladu s utvrđenjima suda kako ona proizlaze iz izreke pobijane presude.

Nejasno je zbog čega opt. Davor Banić smatra da je sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 10. ZKP-a, kada i sam u žalbi navodi da je zastupnik optužbe imao pravo izmijeniti optužni akt, što mu je i sugerirano u ukidnom rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I-Kž-259/03-6. od 25. 3. 2004., pa se navodi da je takva izmjena "ozakonjena formalnim izjašnjavanjem optuženika" o izmijenjenoj optužbi.

O povredi na koju se žalitelj poziva radi se samo onda kada je prethodna presuda ukinuta prihvaćanjem žalbe koja je izjavljena samo u korist optuženika, što u ovom predmetu nije slučaj. Prethodna presuda suda prvog stupnja kojom su optuženici oslobođeni optužbe, ukinuta je prihvaćanjem žalbe državnog odvjetnika, pa u ovom postupku sud nije bio vezan tzv. zabranom reformacije in peius, što, konačno žalitelj i prihvaća. Ako je državni odvjetnik bio ovlašten disponirati optužbom, onda je on to, prema odredbi čl. 341. st. 1. ZKP-a, bio ovlašten učiniti do završetka dokaznog postupka, a ne samo "na početku ponovljene glavne rasprave, kako bi se izbjegli svi mogući prigovori" kao što se tvrdi u žalbi. Sud je, radi pripremanja obrane, odgodio glavnu raspravu 13. veljače 2006., na kojoj je optuženicima i obrani uručena izmijenjena optužnog akta i slijedeću zakazao za dan 28. 2. 2006., na kojoj su se optuženici očitovali o osnovnosti izmijenjene optužnice, pri čemu je žalitelj izjavio da u cijelosti ostaje kod obrane koju je prethodno dao o tome da nema nikakve veze s događajima koji mu se stavljaju na teret, pa ovaj sud ne nalazi da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a, a niti je povrijedio pravo obrane, što se u žalbi izričito i ne tvrdi, ali se sugerira da je izmjenom optužbe, koja je uslijedila na kraju dokaznog postupka, žalitelj stavljen u nepovoljan položaj.

Nije u pravu žalitelj Emilio Bungur kada tvrdi da je sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 2. ZKP-a time što je pobijanu presudu utemeljio na izmijenjenoj optužnici državnog odvjetnika, a izmjena je učinjena nakon okončanja dokaznog postupka, smatrajući da se radi o nezakonitom optužnom aktu, pa je i pobijana presuda "plod otrovne voćke,

odnosno dokaza koji su u cijelosti kompromitirani i nezakoniti".

Prema odredbama ZKP-a u Glavi XXI., pod naslovom 7. Dokazni postupak ispitivanje optuženika dio je dokaznog postupka koje, pod uvjetima iz čl. 321. st. 2. ZKP-a, može uslijediti na početku postupka, a u svim ostalim slučajevima na kraju dokaznog postupka.

Prema odredbi čl. 340. ZKP-a ako vijeće nakon ispitivanja optuženika ne ustanovi treba li izvesti još neke dokaze, što može ocijeniti po vlastitom nahođenju ili na prijedlog stranaka, tek tada predsjednik vijeća objavljuje da je dokazni postupak završen. Sve do ove objave ovlaštenu tužitelj može izmijeniti ili proširiti optužni akt.

U konkretnom slučaju državni je odvjetnik izmijenio optužni akt odmah nakon ispitivanja optuženika, a prije nego što je predsjednik vijeća objavio da je dokazni postupak završen, pa je sud, suprotno tvrdnji žalitelja, od tog trenutka bio vezan u odlučivanju upravo za tu izmijenjenu optužbu, koja je nadomjestila optužbu po kojoj je do tada vođen kazneni postupak.

Stoga ovaj sud ocjenjuje da nije počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 2. ZKP-a na koju se poziva žalitelj Bungur.

Budući da opt. Miljenko Bajić i Anđelko Botić nisu obrazložili žalbenu osnovu bitne povrede odredaba kaznenog postupka ovaj je sud ispitao pobijanu presudu u skladu s odredbom čl. 379. st. 1. toč. 1. ZKP-a, te je utvrdio da sud prvog stupnja nije počinio niti jednu postupovnu povredu na koju je sud drugog stupnja dužan paziti po službenoj dužnosti, pa ni onu iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a na koju se pozivaju opt. Josip Bikić i Davor Banić, ali ju ne obrazlažu, jer je u presudi naveo jasne, potpune i logične razloge o svim odlučnim činjenicama na kojima temelji odluku o odgovornosti optuženika, a sve pismene i verbalne dokaze, koje interpretira u presudi, navodi u skladu s njihovim sadržajem koji proizlazi iz spisa predmeta.

Na žalbe optuženika zbog povrede kaznenog zakona

Pobijajući presudu u tom dijelu žalitelji Tomislav Duić, Miljenko Bajić, Josip Bikić, Davor Banić, Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić tvrde da je sud prvog stupnja povrijedio zakon kada je na radnje, zbog kojih ih je proglasio krivim, primijenio odredbe IV. Konvencije i Protokola I., pri čemu se pozivaju na odredbu čl. 4. IV. Konvencije iz koje proizlazi da su zaštićene osobe tom Konvencijom državljani druge zemlje u sukobu, koji su se našli u vlasti jedne strane u sukobu, a ne vlastiti državljani, da ošt. Knežević i Bulović ne mogu biti zaštićeni Konvencijom jer su državljani Republike Hrvatske, pri čemu opt. Bungur ističe da oni nisu niti bili pripadnici tzv. JNA niti paravojnih postrojbi, pa se i radi toga na njih ne mogu primijeniti ni IV. Konvencija ni Protokol I., a prema mišljenju žalitelja Bungura ti se oštećenici ne mogu smatrati niti "civilnim stanovništvom druge strane u sukobu" kako se uobičajeno tumači zaštitni subjekt IV. Konvencije, koja ima univerzalnu primjenu kada je u pitanju zaštita civilnog

stanovništva druge strane u sukobu, jer oni ni na koji način ne pripadaju drugoj strani, ni po svome državljanstvu, ni po mjestu prebivališta.

Ovaj sud smatra da je sud prvog stupnja, nakon što je utvrdio status svih oštećenika, okolnosti pod kojima su se zatekli u V.I.C. "Lora", svojstvo optuženika, karakter oružanog sukoba koji je bio u tijeku nakon što je 15. 1. 1992. Republika Hrvatska postala međunarodno priznata država, osnovano zaključio da se radi o međunarodnom sukobu, jer su u njemu učestvovali s jedne strane postrojbe tzv. JNA i srpskih paravojskih formacija, koje su nastojale okupirati dijelove Republike Hrvatske i zadržati ta područja, a s druge strane postrojbe Hrvatske vojske, što je sud temeljito obrazložio na str. od 35-43 presude, te da se na takav sukob imaju primijeniti odredbe IV. Ženevske konvencije i Protokol I.

Točno je, da je u čl. 4. IV. Ženevske konvencije navedeno da su zaštitni subjekti osobe koje se nađu u vlasti jedne strane u sukobu ili jedne okupacione sile, čiji državljani nisu. Međutim, žalitelji ovu odredbu tumače izolirano od svih drugih odredbi, a pogotovo od sadržaja Protokola I. Ovaj Protokol su Ujedinjeni narodi donijeli 28 godina nakon IV. Konvencije. 8. 6. 1977.. upravo radi toga što su se odnosi i prilike u kojima je dolazilo do oružanih sukoba, izmijenile, što proizlazi iz Preambule Protokola I. gdje je navedeno da je cilj oba međunarodna propisa da tijekom međunarodnih sukoba budu "u svim prilikama sve osobe zaštićene bez ikakve diskriminacije utemeljene na prirodi i uzroku oružanog sukoba". Ta ideja vodilja razrađena je u odredbama Protokola I., u čl. 75., na koji se poziva sud prvog stupnja i interpretira njegov sadržaj na str. 43, ali i u odredbama čl. 1. st. 2., u kojoj je propisano da građanske osobe ostaju pod zaštitom i djelovanjem principa međunarodnog prava koje se temelji na zahtjevu čovječnosti i javne savjesti čak i u slučajevima koji nisu predviđeni tim Protokolom. Prema tome, zaštita civilnih osoba garantirana je u svakom slučaju. Protokol je, osim toga, proširio zaštitu na sve osobe koje su "u vlasti protivne strane", bez obzira na njihovo državljanstvo, ako je ta vlast proizašla iz međunarodnog sukoba.

Kada su u konkretnom slučaju druga strana bile JNA i srpske paravojske postrojbe, a oštećenici uhićeni upravo zbog ratnog sukoba, pri čemu je protiv većine njih, osim oštećenika Miroslava Kataline i Đorđa Katića, pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela oružane pobune, onda suprotno tvrdnji žalitelja Bungura oni se imaju smatrati "osobama u vlasti protivničke strane", pa su u skladu s odredbom čl. 11. zaštićene osobe i Protokolom I. i IV. Konvencijom. To isto vrijedi i za naprijed spomenute oštećenike, jer su i oni dovedeni u Loru, ispitivani i mučeni, radi toga što se sumnjalo da su učestvovali u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske, ali su pušteni, jer o tome očigledno nije bilo nikakvih dokaza.

Okolnost što je protiv ošt. Nenada Kneževića, Gojka Bulovića, Mirka Šuška, Laze Ostojića, Tome Krivića, Rade Krivića, Uglješa Bulovića i Duška Galića pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela iz čl. 236. f) KZRH sama po sebi nije od značaja za procjenu njihovog statusa u trenutku uhićenja i boravka u Lori. U pravu je sud prvog stupnja kada, utvrđujući status

oštećenika, polazi od podataka iz matične knjige zatvorenika, u kojima je uz određene oštećenike navedeno da su civili, te od podatka u kojim su okolnostima bili uhićeni i dovedeni u Loru, i s pravom upire na odredbu čl. 50. st. 1. Protokola I. u kojemu je propisano da će se u slučaju sumnje je li neka osoba civil ili ne, ona smatrati civilom.

Pogrešno drže žalitelji Emilio Bungur i Ante Gudić da je sud prvog stupnja previdio odredbu čl. 5. IV. Konvencije, prema kojoj je oštećenicima trebalo uskratiti zaštitu koja se garantira građanskim osobama u vrijeme rata.

Točno je da je u toj odredbi propisano da će se osobama, koje daju povoda za osnovanu sumnju da poduzimaju djelatnosti štetne za sigurnost države, uskratiti zaštita, ali žalitelji zanemaruju preostali dio te odredbe u kojoj je navedeno da je takvo uskraćivanje moguće samo ako bi prava i povlastice tim osobama, koje im garantira IV. Konvencija, mogle nanijeti štetu sigurnosti države. Zahtjev da se prema uhićenim civilima humano postupa, da ih se ne ubija, ne muči, ne vrijeđa i ne ponižava, nije takvo pravo koje bi moglo na bilo koji način dovesti u pitanje sigurnost zemlje.

Ne može se prihvatiti stav opt. Josipa Bikića da se na ponašanje svih optuženika ne mogu primijeniti odredbe IV. Konvencije i Protokola I., niti se radnje koje su poduzeli uopće mogu pravno označiti kao kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZRH radi toga što na području Splita i okolice, u vrijeme izvršenja ovih radnji, nije bilo ratnih djelovanja.

Prema odredbi čl. 120. st. 1. OKZRH-a to kazneno djelo čini ona osoba koja za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije počine neku od radnji koja je navedena zakonskom opisu djela. Tijekom postupka nesumnjivo je utvrđeno da je kazneno djelo počinjeno za vrijeme rata koji je bio u tijeku na području Republike Hrvatske. Funkcija V.I.C. "Lora" bila je povezana s ratom, jer je zatvor organiziran kao mjesto u koji su dovaženi ratni zarobljenici i tamo zadržavani do razmjene, kao što je vidljivo iz dokumenata što se nalaze na listu 2851-2854 spisa iz kojih proizlazi da je samo dana 11. 8. 1992. godine 198 ratnih zarobljenika preuzeto u Lori, očigledno radi razmjene, kao i popisa ratnih zarobljenika koji su bili "privremeno smješteni" u tom zatvoru (list 2854-2862 spisa). Stoga okolnost što u inkriminiranom vremenskom razdoblju nije bilo oružanih sukoba na području grada Splita nije od značaja za prosudbu jesu li radnjama za koje su optuženici proglašeni krivim ostvareni elementi kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH ili elementi nekog od kaznenih djela propisanih u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, kao što pravilno ocjenjuje i sud prvog stupnja, o čemu je naveo razloge na str. 43 presude.

Ne može se prihvatiti mišljenje opt. Tomislava Đuića da se kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZRH može počiniti ili poduzimanjem u njemu zabranjenih radnji ili naređivanjem drugima da se te radnje počine, a ne nečinjenjem, kao što pogrešno uzima sud prvog stupnja kada ga proglašava krivim, pri čemu takvu svoju odluku temelji isključivo na odredbama IV. Konvencije na koju se poziva. Tvrdeći to žalitelj pogrešno polazi od pretpostavke da kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske propisuje odgovornost samo za tzv. prava kaznena djela nečinjenjem u

kojima propuštanje radnje ulazi u biće kaznenog djela.

U kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske propisana je odgovornost i za tzv. neprava kaznena djela nečinjenjem, u kojima se odgovornost počinitelja sastoji u povredi dužnosti da spriječi nastupanje posljedice, pri čemu je radnja nečinjenja, tj. povreda dužnosti, može biti zakonski regulirana i ulaziti u biće kaznenog djela, ali i ne mora, ako je u općim odredbama zakonom propisano da se kazneno djelo može počiniti i činjenjem i nečinjenjem, na što s pravom ukazuje sud prvog stupnja na str. 45 presude, kada se poziva na odredbu čl. 28. OKZRH. Dakle, u svakom slučaju kada počinitelj kaznenog djela propusti činjenje, koje je dužan izvršiti, bez obzira da li to propuštanje proizlazi iz bića kaznenog djela ili ne proizlazi, pa je takav postupak suuzrok posljedici do koje je došlo ili je isključivi uzrok toj posljedici, on odgovara za posljedicu. Okolnost da se odgovornost za posljedicu može pripisati i nekoj drugoj osobi, koju je on suuzrokovao radnjama druge vrste, dakle činjenjem, ne može isključiti odgovornost osobe koja je propustila radnju koju je bila dužna poduzeti i tim suuzrokovala posljedicu, kao što pogrešno drži žalitelj kada tvrdi da takvo supočiniteljstvo nije moguće.

Osobu koja je, prema odredbi čl. 28. OKZRH, dužna nešto izvršiti i propuštanjem tog činjenja počinila kazneno djelo, kaznenopravna teorija i praksa naziva garantom, time da je kod zakonom reguliranih kaznenih djela nečinjenjem garant naznačen u kaznenom opisu djela, a kod zakonom nereguliranih takvih djela, među koja spada i kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZRH, to nije vidljivo iz zakonskog opisa djela, pa je nužno utvrditi je li počinitelj kojem se stavlja na teret izvršenje kaznenog djela nečinjenjem osoba koja po svom položaju, stvarnim i formalnim ovlaštenjima, u konkretnim okolnostima, pozvana i dužna da štiti neko pravo i dobro, dakle može li se smatrati garantom.

Pravilno je sud prvog stupnja utvrdio da su žalitelj, kao zapovjednik i opt. Tonči Vrkić, kao zamjenik zapovjednika V.I.C. Lora bili garanti za funkcioniranje te ustanove u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorom, pa time i garanti da će se prema zatvorenicima postupati na isti način, što u sebi implicira dužnost da kao nadređeni spriječe nezakonito postupanje podređenih osoba, kojima bi one činile radnje kojima se ostvaruju elementi kaznenog djela iz čl. 120. OKZRH, što je sud temeljito obrazložio na str. 45 presude, ukazujući i na dosadašnju sudsku praksu koja u odnosu na okolnost jesu li zapovjednici u vojnim postrojbama garanti prema osobama koje se nalaze u njihovoj vlasti i jesu li dužni spriječiti svako nezakonito postupanje svojih podređenih. Stoga nije upitna njihova odgovornost za nezakonite radnje podređenih ako nisu poduzeli sve nužne i razborite mjere koje su u njihovoj moći da bi takve radnje spriječili ili suzbili, kao što je u ovom postupku utvrđeno za žalitelja i opt. Tončija Vrkića.

Ovaj sud, iz naprijed iznesenih razloga, ocjenjuje da nisu osnovane žalbe optuženika podnesene zbog povrede kaznenog zakona.

Na žalbe optuženika zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja

Prigovarajući utvrđenom činjeničnom stanju žalitelji prigovaraju, prvenstveno, ocjeni dokaza suda prvog stupnja, a potom i zaključcima koje je sud iz utvrđenih činjenica izveo.

Svi oni smatraju da je sud neosnovano prihvatio iskaz svjedoka Zlatka Sulejmanovića, koji je dao istražnom sucu, a ne onaj koji je dao tijekom glavne rasprave, iako je svjedok dao uvjerljive razloge o tome zbog čega je pred istražnim sucem neosnovano teretio optuženike za radnje za koje su proglašeni krivim, koje su izvršene na štetu ošt. Gojka Bulovića. Žalitelj Emilio Bungur, Ante Gudić i Anđelko Botić smatraju da je sud potpuno neosnovano prihvatio iskaz svjedoka Gorana Pantića, iako je on na glavnoj raspravi govorio o okolnostima koje nije spominjao prilikom ispitivanja pred sucem u I. Općinskom sudu u Beogradu, a njegovo obrazloženje o tome je potpuno neprihvatljivo, pa se iz svega toga žaliteljima nameće zaključak da on nema neposrednih saznanja o onome o čemu je iskazivao, već je o nekim okolnostima imao prilike saznati putem tiska u Srbiji gdje je praćen tijek ovog postupka ili iz dokumenata koje je navodno prikupio u SRJ Jugoslaviji Komitet za prikupljanje podataka o izvršenim ratnim zločinima nad Srbima u "Lori", čiji je sadržaj suspektan, pa takva saznanja, iz potrebe za osvetom, iznosi kao vlastite spoznaje. Ocjeni iskaza svjedoka Barišića prigovara opt. Emilio Bungur navodeći da je sud zanemario da su određene tvrdnje, koje taj svjedok iznosi, u suprotnosti s provedenim dokazima, kao i njegova tvrdnja da je napravio izvješće o stanju u "Lori" i da je takvo izvješće dostavio nadređenima pa i Predsjedniku države, što dovodi u sumnju njegov cjelokupan iskaz, na što sud nije obratio pažnju prilikom analize i ocjene. Opt. Davor Banić prigovara ocjeni iskaza svjedoka Milosava Kataline, kojega sud prvog stupnja uzima uvjerljivim i objektivnim, iako taj iskaz sam po sebi djeluje neuvjerljivo u dijelu u kojemu opisuje kakvom je zlostavljanju bio izložen, nema potvrdu u medicinskoj dokumentaciji, a osim toga iz cijelog se iskaza može zaključiti da ošt. Katalina ima negativna stav prema Republici Hrvatskoj, ne prihvaća njezine vrijednosti i očigledno se želi prikazati žrtvom, što objektivno nije bio. Žalitelji Vrkić, Bikić i Bungur smatraju da je pogrešna ocjena suda prvog stupnja da su iskazi svjedoka koji su na glavnu raspravu došli s područja Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore uvjerljivi i da ti svjedoci nemaju razloga ne govoriti istinu, iako su iskazi u određenim dijelovima, u kojima opisuju što su vidjeli kroz otvore na vratima ćelija ili kroz prozor, te što su čuli, objektivno neprihvatljivi, u što se sud uvjerio prilikom obavljanja očevida, a i u određenim okolnostima međusobno suprotni. Žalitelji dovode u sumnju iskaze tih svjedoka u dijelovima kada su na glavnoj raspravi pokazivali koje optuženike prepoznaju i navodili njihova imena i nadimke, te ističu da je većina tih svjedoka prvi puta iskazivala pred sudom tek na glavnoj raspravi na kojoj je donijeta pobijana presuda, a da je sud prilikom ocjene njihovih iskaza zanemario da su i oni, vjerojatno, pratili tijek suđenja, da su imali "organizirane sastanke na kojima se sigurno nisu razgovarali samo o tehničkim stvarima" te da se ne može isključiti "ni djelovanje tajnih službi na svjedoke iz Srbije i Bosne i Hercegovine" kao što se navodi u žalbi opt. Josipa Bikića.

Ovaj sud smatra da je sud prvog stupnja vrlo temeljito analizirao obrane optuženika i iskaze svjedoka uspoređujući ih međusobno, ali i s brojnim pismenim i materijalnim dokazima koji se

nalaze u spisu predmeta i osnovano zaključio da su iskazi svjedoka, koje dovode u sumnju žalitelji, uvjerljivi, za razliku od obrana optuženika, što je u presudi valjano obrazložio. Ta ocjena suda nije dovedena u sumnju žalbenim navodima optuženika koji, za razliku od suda, iskaze svjedoka čijoj objektivnosti prigovaraju, suprotstavljaju iskazima ili samo dijelovima iskaza nekih drugih svjedoka, a dijelove su izvukli iz konteksta, zanemarujući pri tome sve druge brojne dokaze koji se odnose na sporne činjenice ili tzv. kontrolne dokaze kojima se sud prvog stupnja služio prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su govorili o inkriminacijama koje su predmetom ovog postupka.

Upravo na taj način opt. Tomislav Duić, Tonči Vrkić, Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić analiziraju iskaz svjedoka Zlatka Sulejmanovića kada zaključuju da je na glavnoj raspravi dao uvjerljivo obrazloženje zbog čega ih je teretio pred istražnim sucem. To obrazloženje i po ocjeni ovog suda, kao suda drugog stupnja, već samo po sebi nije uvjerljivo. Svjedok je bio vojni policajac i za njega susret i razgovor sa policijom ne predstavlja tako neugodan doživljaj koji bi ga do te mjere "izbacio" iz psihičke ravnoteže da govori neistine i pri tom izmisli brojne detalje, koji pri tome čine logičnu cjelinu i koji su, u određenim dijelovima, potkrijepljeni i drugim dokazima. S pravom sud prvog stupnja navodi da iz obrane Tončija Vrkića proizlazi da je u noći oko 00,30 do 01,00 sat u krug V.I.C. Lora došao opt. Duić i članovi patrole i to dvoje ili troje ljudi, koje on nije prepoznao, a o dolasku kombija bijele boje u krug zatvora između 01,30 do 02,00 sata i ulasku u Blok C opt. Duića, Vrkića i trojice policajaca iz interventnog voda govori i svjedok Davor Perišić, koji je bio voditelj smjene u noći 14. na 15. lipnja 1992., u kojoj je radio svjedok Sulejmanović.

Iz provedenih dokaza osnovano sud prvog stupnja zaključuje da je svjedok Zlatko Sulejmanović izmijenio iskaz na glavnoj raspravi zbog straha da će biti realizirane prijetnje koje su mu bile upućivane od nepoznatih osoba, preko njegovog oca, upravo zbog iskaza koji je dao pred istražnim sucem. Naime, iz iskaza Hajrudina Sulejmanovića, oca svjedoka, proizlazi da su ga nepoznate osobe počele nazivati nedugo nakon što je Zlatko Sulejmanović dao iskaz pred istražnim sucem i da su mu prijetili, radi čega se obratio državnom odvjetniku i podnio kaznenu prijavu. Opisujući kako se ponašao Zlatko Sulejmanović kada je dobio poziv za glavnu raspravu u prvom postupku navodi da je doživio "nervni slom".

Iz zapisnika o ispitivanju, što se nalazi na listu 234 spisa, vidljivo je da je Zlatko Sulejmanović ispitan pred istražnim sucem 26. 9. 2001., a iz podataka što se nalaze na listu spisa 1855-1857 proizlazi da su se već 10. 10. 2001. roditelji tog svjedoka prvi puta obratili Županijskom državnom odvjetništvu tražeći zaštitu, jer ih neke osobe nazivaju i prijete da će svjedoku pasti glava ako ne povuče iskaz, da su nepoznate osobe obilazile njihovu kuću i kod susjeda se interesirale gdje je njihov sin. I 2. 11., te 13. 11. 2001. također su se s istim problemom obraćali državnom odvjetništvu. Obzirom na tako egzaktne dokaze o prijetnjama svjedoku nema nikakvog razloga za sumnju u iskaz Hajrudina Sulejmanovića da je svjedok doživio "nervni šok" kada je primio poziv za glavnu raspravu, a niti za ocjenu suda prvog stupnja da je neuvjerljivo

opt. Vrkić
11.6.1992.
13
opt. Knežević
15
opt. Ilić
15

obrazloženje svjedoka o tome zašto je pred istražnim sucem iskazivao ono što je navedeno u zapisniku o njegovom iskazu, kao i njegova tvrdnja na glavnoj raspravi da se više ničega ne sjeća što se događalo u "Lori" 1992. Ta tvrdnja apsolutno je nelogična i neživotna, te očigledno usmjerena na to da svjedok izbjegne bilo kakvo ispitivanje i mogući pritisak u slučaju da nešto iskaže što bi teretilo optuženike.

Dovodeći u sumnju iskaz svjedoka koji je dao u istrazi žalitelj, s jedne strane, tvrde da je svjedok iskazivao pod pritiskom policije. a s druge strane navode da je pokušao zaštititi sebe. "svoju kožu" jer upravo njega spominju brojni svjedoci kao osobu koja je zlostavljala zarobljenike, pri čemu žalitelj Miljenko Bajić navodi da čak devet svjedoka spominje Zlatka Sulejmanovića kao počinitelja najtežih zločina i kaznenih djela, dok se u žalbi Emilia Bungura ukazuje da upravo smjena u kojoj se nalazio svjedok Zlatko Sulejmanović, nije u knjizi dežurstva evidentirala smrt ošt. Gojka Bulovića, iako se ona desila u vrijeme njihovog rada, pa time sugerira da je svjedok imao interesa to učiniti i tako sebe zaštititi.

Točno je da svjedoci, koji su kao ratni zarobljenici boravili u "Lori", spominju Zlatka Sulejmanovića kao osobu koja je njih i druge osobe zlostavljala. Međutim, nitko ga od saslušanih svjedoka ni na koji način ne dovodi u vezu s smrću ošt. Bulovića, a niti sa zlostavljanjem ostalih oštećenika navedenih u ovom postupku, pa ta tvrdnja žalitelja, kod svih naprijed navedenih okolnosti, ne dovodi u sumnju ocjenu suda prvog stupnja da je istinit i prihvatljiv iskaz koji je svjedok dao istražnom sucu.

Pogotovo je potpuno neprihvatljivo sugeriranje žalitelja da su svjedoci Željko Sulejmanović i Davor Perišić, koji je bio voditelj smjene u noći od 14. na 15. 6. 1992., samoinicijativno pokušali zataškati smrt ošt. Gojka Bulovića, jer su za to imali razloga, pa stoga u knjizi dežurstva nisu tu važnu okolnost unijeli. Ta teza žalitelja Bungura nije održiva već sama po sebi, a osim toga u suprotnosti je s ostalim dokazima iz kojih proizlazi da su uzrok smrti tog oštećenika pokušali svi zataškati, tako da o smrti nije obaviješten niti istražni sudac. Opt. Vrkić u svojoj obrani tvrdi da je pretpostavljene izvijestio da je umro ošt. Bulović, ali da se ne sjeća je li ih obavijestio što je uzrok njegovoj smrti. iz izvješća bez datuma, koji se nalazi na listu 172 spisa, koje je zapovjedniku 72. bojne VP uputio opt. Duić, detaljno je opisano ranjavanje ošt. Kneževića, a za Bulovića se samo navodi da je pronađen mrtav u svojoj ćeliji u noći 15. 6. 1992. oko 03,00 sata, a svjedok Zdravko Galović, zapovjednik 72. bojne, navodi da je tek ujutro 15. 6. 1992., na kolegiju obaviješten da je jedan zatvorenik, i to Bulović, tijekom noći umro, dok o pokušaju bijega i ranjavanju ošt. Kneževića da je obaviješten još tijekom noći. Svjedok Ivica Livaja dobio je podatak od opt. Vrkića da su dva zatvorenika pokušala pobjeći i da je na njih pucano, da je jedan pobjegao, a drugi završio u minskom polju, dok svjedok Zvonko Avran, vojni policajac kriminalističke policije navodi da je 15. 6. 1992. od dežurnog u "Lori" dobio podatak da je jedna osoba pokušala bijeg, pri čemu je ranjena, a da je drugi zatvorenik pri tom doživio srčani udar i umro. Kod daljnje nesporne činjenice da u knjizi dežurstva nije evidentirano ni da je iz "Lore" izvezeno tijelo ošt. Bulovića, koje je dovezeno u prosekuru Kliničke bolnice Split 15. 6. 1992. u 17,20 sati, kao

što proizlazi iz podataka što se nalaze na listu 94 spisa, iz čega proizlazi da je izvezeno iz zatvora u vrijeme kada nije bila na dužnosti smjena u kojoj su se nalazili svjedoci Sulejmanović i Perišić, potpuno je jasno da se pokušaj zataškavanja te činjenice ne može pripisati svjedocima, kao što tvrdi žalitelj Bungur.

Prigovarajući ocjeni iskaza svjedoka Gorana Pantića, kojega sud prihvaća istinitim, žalitelji Emilio Bungur i Ante Gudić tvrde da je sud prvog stupnja ispustio iz vida da je taj svjedok različito iskazivao pred sucem I. Općinskog suda u Beogradu i na glavnoj raspravi, pri čemu opt. Gudić detaljno analizira te iskaze i obojica zaključuju da se radi o svjedoku koji i sam u iskazu kaže da je "u Palati pravde u Beogradu saznao pojedinosti", kao što se navodi u žalbi opt. Bungura i da je tijekom očevida, koji je obavio sud prvog stupnja objektivno utvrđeno da on iz svoje ćelije nije mogao vidjeti ni bijeg ošt. Kneževića, a niti njegovo navodno batinanje koje je uslijedilo nakon što je vraćen u dvorište zatvora, što je sve sud prvog stupnja ispustio iz vida kada je ocjenjivao njegov iskaz.

Sud je prvog stupnja pomno analizirao iskaz tog svjedoka na str. 36 presude i naveo razloge o tome zbog čega ga prihvaća. Prije svega valja reći da ne stoji tvrdnja žalitelja da je taj iskaz različit. Kada se uspoređi dio iskaza, koji se odnosi na događaj od 14. 6. 1992., koji je naveden na listu 1311 i 2538 spisa, onda se mora zaključiti da su te razlike minorne. Svjedok je i prilikom prvog saslušanja tvrdio da je čuo iz ćelije udarce, dok je na glavnoj raspravi naveo da je najprije čuo udarce, a zatim se "usudio proviriti kroz prozor ćelije" i vidio kako optuženici tuku oštećenika. Radi se o detalju za koji je moguće da ga svjedok nije iznio prilikom prvog ispitivanja, koje je proveo sudac na temelju zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći, bez poznavanja detalja koji se odnose na taj događaj, pa je i po ocjeni ovog suda potpuno prihvatljivo obrazloženje svjedoka koje je dao o tim razlikama.

Što se tiče prigovora žalitelja, naročito opt. Bungura i Gudića, da svjedok Pantić, a ni ostali svjedoci koji o tome govore, nisu iz ćelija mogli vidjeti ni bijeg ošt. Kneževića, a ni njegovo navodno premlaćivanje u dvorištu zatvora, što je braniteljica opt. Bungura dodatno obrazložila na sjednici vijeća i ukazala da je sud prvog stupnja, uz nazočnost branitelja, pregledao objekt bivše V.I.C. "Lora" i objektivno utvrdio da se iz ćelija nije moglo vidjeti ono o čemu iskazuju svjedoci, potrebno je naglasiti da iz iskaza svjedoka Vladimira Živkovića, Gorana Pantića, Miroslava Čučka, Ljubiše Geruma, Vase Deretića i Velibora Tomovića proizlazi da su se zatvorenici nalazili u dvorištu kada je ošt. Knežević gurnuo opt. Anđelka Bungura i počeo bježati, a to proizlazi i iz obrane opt. Bungura koji kaže da on nije krenuo za bjeguncem, već je zatvorenike, koji su se nalazili u dvorištu, te ošt. Bulovića vratio u ćelije. Prema tome taj dio događaja svjedoci su mogli vidjeti.

Iz dijela iskaza svjedoka Pantića, koji je, odgovarajući na pitanja branitelja, rekao da je vidio ošt. Bulovića da leži pored stepeništa i da je iz dvorišta, te i iz svoje ćelije, vidio tri stepenice (list 2539 spisa) žalitelji pogrešno zaključuju da svjedoci koji govore da su vidjeli kako optuženici

tuku ošt. Kneževića, tvrde da se to dešavalo pored stepeništa i pozivaju se na službenu zabilježku suda od 17. 11. 2005. (list 2605 spisa) iz koje proizlazi da se "kroz prozor ćelije prve s desne strane" ne mogu vidjeti stepenice, već se može vidjeti osoba koja stoji samo od struka prema gore. Međutim, niti jedan od ovih svjedoka koji o tome iskazuju (svjedoci Pantić, Deretić i Gerum) ne tvrde da je ošt. Knežević ležao kraj stepeništa kada su ga optuženici udarali nogama, već govore da se to dešavalo u dvorištu.

Prema tome, iako svjedok Pantić u svom iskazu navodi da je pratio tijek suđenja u ovom predmetu i putem tiska i televizije, ne mogu se prihvatiti tvrdnje žalitelja da se on samo prikazuje očevicom događaja, a da govori o okolnostima koje je naknadno saznao u postupku u kojemu su se bivši zarobljenici "pripremali" za svjedočenje u ovom predmetu od strane raznih udruga u Srbiji i Bosni i Hercegovini, pa i stranih tajnih službi, kao što se navodi u žalbama. Da su svjedoci na takav način pripremani za iskazivanje u ovom predmetu onda bi sasvim sigurno svi oni koji su došli iz Srbije i iz Bosne i Hercegovine te Crne Gore govorili o događajima koji su predmetom inkriminacija, a iz spisa predmeta vidljivo je da veći broj njih o tome ne iskazuje, kao svjedoci Darko Milijanović, Miroslav Petrović, Jelenko Kovačević, Mićo Koprivica, Slobodan Čaušević itd. Pogotovo se ne bi moglo desiti da svjedok Branko Borović da iskaz kakav je dao na listu 2574 spisa u kojemu navodi da se prema korektno postupalo, da nema saznanja o inkriminacijama i da nije čuo nikakve jauke i zapomaganja drugih zatvorenika, na koji se poziva opt. Bungur kada tvrdi da je sud analizirao dokaze "jednosmjerno, tj. u cilju proglašavanja krivim svih optuženika" bez obzira na stvarni sadržaj koji iz njih proizlazi.

Ne može se prihvatiti niti tvrdnja opt. Davora Banića da je sud olako i nekritički prihvatio iskaz ošt. Miloslava Kataline da je bio zlostavljan na način kao što je opisano u izreci presude, iako o tome nema materijalnih dokaza u medicinskoj dokumentaciji koju je pribavio sud prvog stupnja, a svjedok je svojim postupcima i određenim tvrdnjama tijekom postupka "manifestirao netrpeljivost prema svim vrijednostima RH" iz čega se jedino može zaključiti da se "svjesno želi prikazati žrtvom" iako to nije bio.

Upravo zbog ovakvih prigovora, koje je obrana iznosila i na glavnoj raspravi sud je pažljivo i detaljno analizirao iskaz oštećenika, njegov izgled i ponašanje, te osnovano zaključio da nema razloga za sumnju u njegove tvrdnje o tome na koji je način bio maltretiran i zlostavljan iako sudu nije prezentirao nikakvu medicinsku dokumentaciju, te iako je napustio Republiku Hrvatsku o u čemu je u presudi naveo razloge na listu 55 spisa, koje u cijelosti prihvaća ovaj sud. Činjenica je da o mučenju i zlostavljanju zatvorenika puštanjem struje iz induktorskog telefona, o kojemu govori taj oštećenik, govore gotovo svi svjedoci koji su kao zarobljenici boravili u "Lori", a o tome postoje i materijalni dokazi u nalazu i mišljenju sudsko-medicinskog vještaka dr. Jakše Ivanovića koji je pregledao, doduše, ošt. Đorđa Katića, na čijim je prstima pronašao više manjih krusta koje mogu biti posljedica puštanja struje. Osim toga i neki vojni policajci iskazali su, suprotno obranama optuženika, da je u prostorijama zatvora postojao induktorski telefon, kao npr. Ivica Livaja (list 225 spisa).

Veći broj svjedoka govore i o tome da su bili mučeni na način da su ih gole polijevali šmrkovima, što također tvrdi ošt. Katalina, a optuženici poriču. S obzirom na broj svjedoka koji o tome govore i na činjenicu da je tijekom pregleda zatvora 17. 11. 2005. sud prvog stupnja utvrdio da se na južnom dijelu objekta, pri zidu nalazi hidrant sa platnenim crijevom, ni ovaj sud ne vidi razloga za sumnju u iskaze svjedoka koji o tome govore pa ni u iskaz oštećenika.

Točno je da je oštećenik iselio iz Republike Hrvatske, ali s pravom zaključuje sud prvog stupnja da je to bila posljedica okolnosti kojima je bio izvrgnut. Njegov iskaz da mu se ozbiljno prijetilo tijekom postupka s ciljem da odbije dati iskaz nije puka tvrdnja. Iz zapisnika o njegovom ispitivanju od 9. 10. 2001. (list 451 spis), kada je istražnom sucu izjavio da ne može svjedočiti jer su ga u sudskom hodniku napala 10-orica osoba i prijetila mu zlom ako išta kaže sucu i da pazi što će govoriti, sudac je konstatirao da se svjedok nalazi u takvom strahu da nije u stanju ne samo iskazivati nego i potpisati zapisnik, jer mu se tresu ruke. Stoga nema razloga za sumnju u tvrdnje ošt. Kataline da je i nakon toga bio izvrgnut prijetnjama i neugodnostima, radi čega je bio primoran napustiti Republiku Hrvatsku, pogotovo kada je tijekom postupka utvrđeno da se na sličan način postupalo i prema svjedoku Zlatku Sulejmanoviću, te Marku Ivačiću koji je izjavio da mu prijete "ljudi iz Čondićevog stožera", a poziv za glavnu raspravu za 29. 9. 2005. vratio je sudu s obrazloženjem da se osjeća životno ugrožen i da se ne usudi pristupiti na sud. I svjedoci Veso Deretić i Mićo Koprivica tvrde da su i na njih nepoznate osobe pokušale djelovati da ne svjedoče u ovom predmetu, ali ne prijetnjama, već su im nudili novac.

Ne mogu se prihvatiti ni tvrdnje žalitelja da je sud, prilikom ocjene iskaza svjedoka koji tvrde da su čuli zapomaganja i jauke koji su dolazili iz Bloka C, ispustio iz vida da je prilikom V.I.C. "Lora" 17. 11. 2005. utvrđeno da se kroz zid, koji dijeli južni od sjevernog dijela zatvora, ne čuju glasovi čak i kada se više, već se samo čuju jači udarci po zidu.

Svjedoci govore o događajima koji su se zbivali u periodu od polovice šestog mjeseca pa do konca osmog mjeseca 1992. dakle u ljetno vrijeme kada su nesumnjivo bili otvoreni prozori na ćelijama, o čemu izričito govori svjedok Mirko Babić. Iz fotodokumentacije očevida i to... fotografija br. 40-42 (list 435 i 436 spis) vidljivo je da sve ćelije zatvora i u sjevernom i u južnom dijelu imaju okrenute prozore na istu stranu, prema dvorištu, pa se zvuk mogao širiti, ne samo preko unutrašnjeg zida koji dijeli zatvor na dva dijela, nego i preko otvorenih prozora, dvorištem. Stoga okolnost koja je konstatirana u službenoj zabilješci što se nalazi na listu 2605 spisa ne ukazuje da su neprihvatljivi i neuvjerljivi iskazi svjedoka koji govore o tome što su čuli iz Bloka C.

Kod svih ovih okolnosti daljnje činjenice da je sud iz neposrednog opažanja uočio da oštećenik Katalina otežano hoda, da izuzetno slabo čuje i da ima probleme s očima koje stalno trlja i briše i po ocjeni ovoga suda, kao i suda prvog stupnja nema baš nikakvog razloga za sumnju u objektivnost iskaza tog svjedoka u kojemu navodi što je sve doživio za vrijeme kratkog boravka u

"Lori" i pored toga što sud ne raspolaže nikakvom medicinskom dokumentacijom.

Optuženik Bungur prigovara ocjeni iskaza svjedoka Marija Barišića, tvrdeći da je upitan njegov "osobni i politički profil", da je upravo on osoba koja nije ispunjavala svoje obaveze, da nema dokaza za njegovu tvrdnju da je pretpostavljenima poslao izvješća o kojima govori i navodi da njegov iskaz uopće nije relevantan, jer se ne odnosi na inkriminacije koje su predmetom ovog kaznenog postupka, a sud je i pored toga taj iskaz prihvatio i koristio prilikom ocjene ostalih dokaza. Točno je da svjedok Mario Barišić nije iskazivao o inkriminacijama, već je govorio o stanju u V.I.C. "Lora" u kojemu je bio nekoliko puta tijekom travnja 1992. Njegov iskaz suglasan je s iskazom brojnih drugih svjedoka koji tvrde da su se u tom zatvoru nalazili kao ratni zarobljenici, da se prema njima postupalo nehumano i na koji način.

Osim toga, sud je prvog stupnja iskaz svjedoka Barišića usporedio sa sadržajem brojnih materijalnih dokaza koji su navedeni na listu 72 spisa i pri tome je vodio računa o Izvješću Uprave Vojne policije od 5. listopada 2005. u kojemu se navodi da pismeno, o kojemu govori svjedok Barišić, nije evidentirano u knjizi prijema pošte, niti je pohranjeno u arhivi te Uprave, što se ističe u žalbi opt. Bungura, ali je osnovano zaključio, iz sadržaja zapisnika sa sastanka Komisije o sigurnosnoj procjeni stanja u 2. satniji 72. bojne Vojne policije od 1. listopada 1993. da je tim pismenom Komisija raspolagala, što je obrazloženo na str. 76 presude. Osim toga na listu 541 spisa nalazi se poziv upućen tom svjedoku za prijavak u Kabinet Ministarstva obrane Republike Hrvatske na dan 27. rujna 1993., čime je potvrđen iskaz Barišića da je bio u Ministarstvu, a time je i realna njegova tvrdnja da je i tada govorio o stanju u "Lori", o čemu je, dan iza toga raspravljala i naprijed spomenuta Komisija. Nadalje, stanje u V.I.C. "Lora" na istovjetan način opisuje i svjedok Milorad Pajić, koji je s Barišićem dobio zadatak da pregleda zatvor, kako bi se prišlo tehničkom uređenju, a o povrijeđenim zatvorenicima govori i svjedok Damir Boršić, samo što iz njegovog iskaza proizlazi da nije odlazio s Barišićem i Pajićem u drugi dio zatvora, već je ostao u dijelu gdje se nalazila uprava. No svjedok je iskazao da su mu naprijed navedena dvojica svjedoka pričala da su bili u Bloku C i vidjeli iznakažene i pretučene ljude.

Dakle iz materijalnih dokaza, na koje se sud poziva, iskaza naprijed spomenutih svjedoka, pravilno se zaključuje da je "problematizirano stanje u V.I.C. Lora i da su najviši državni dužnosnici našli potrebnim poduzimati određene mjere". Da su takve mjere i poduzete proizlazi iz iskaza svjedoka Galića, zapovjednika 72. bojne, te iz Zapovijedi o otvaranju istrage od 15. 6. 1992. (list 2433 spisa) i Zapovijedi o razrješenju dužnosti opt. Duića i stražara "koji su bili na dužnosti 14./15. 12. 1992., pri čemu je očigledno pogrešno naveden mjesec, te "pripadnici interventne grupe koja je bila u smjeni dana 15. 6. 1992. do 24.00 sata" (list 2434 spisa), a iz iskaza svjedoka Mihaela Budimira, koji je 30. 8. 1992. postavljen za zapovjednika 72. bojne Vojne policije proizlazi da je potpuno reorganiziran način rada u V.I.C. "Lora".

Koristeći naprijed navedenu nepreciznost u Zapovijedi o udaljavanju sa dužnosti, žalitelj Bungur pokušava uvjeriti sud da nije on suspendiran, niti stražari iz njegove smjene, dakle opt. Gudić i

Botić, već stražari koji su od njih preuzeli smjenu, dakle svjedoci Sulejmanović i Perišić. Međutim, iz iskaza svjedoka Ivica Livaje, koji je kao pripadnik kriminalističkog odjela obavljao službene razgovore sa stražarima u "Lori" u vezi stradavanja ošt. Kneževića i Bulovića te iskaza Zlatka Čipčića, zapovjednika samostalne satnije, proizlazi da je stegovni postupak vođen protiv žalitelja i opt. Gudića i Botića koji su u vezi s tim postupkom suspendirani.

Nije točan žalbeni navod opt. Tomislava Duića da je sud prvog stupnja utvrdio da je on sudjelovao u premlaćivanju ošt. Nenada Kneževića. Sud je utvrdio da je on bio nazočan, zajedno sa opt. Tončijem Vrkićem, kada su opt. Bajić, Bikić, Banić, Bungur, Gudić i Botić tukli već ranjenog oštećenika rukama i nogama po tijelu. Na str. 69 presude sud izričito navodi da je točna tvrdnja žalitelja da je došao nešto kasnije u prostor zatvora, za razliku od opt. Vrkića koji je tamo bio prisutan od trenutka pokušaja bijega oštećenika, pa do njegovog transporta u bolnicu, ali iz provedenih dokaza osnovano zaključuje da se to događalo uz prisustvo i znanje žalitelja i njegovog zamjenika, koji nisu poduzeli bilo kakve radnje da druge optuženike u tome spriječe, a niti su ikoga nakon toga pozvali na odgovornost, o čemu je u presudi na str. 69 sud naveo logične razloge, koje u cijelosti prihvaća i ovaj sud. Žalitelj neuspješno pokušava uvjeriti ovaj sud da je u "Lori" došao nakon što je već ošt. Knežević odveden u bolnicu, ali to je u suprotnosti s iskazom opt. Vrkića, koji tvrdi da su on i upravitelj Duić pomogli uvesti oštećenika u vozilo koje ga je odvezilo u bolnicu, a i u suprotnosti sa iskazom svjedoka Perišića koji tvrdi da je, kada je htio obavijestiti žalitelja da je pronađen mrtav ošt. Bulović, dobio informaciju da je zapovjednik s ošt. Kneževićem otišao u bolnicu. Iz zapisnika o očevidu od 14. 6. 1992. koji je proveden u "Lori", a koji je započeo u 23,20 sati proizlazi da se tada u "Lori" nalazio opt. Vrkić, koji je očevidnoj ekipi davao podatke, a ne i opt. Duić, što također govori u prilog naprijed navedenim tvrdnjama svjedoka da je žalitelj otišao u bolnicu u kojoj je ošt. Knežević primljen u kirurškoj ambulanti u 21,40 sati i kroz kratko vrijeme podvrgnut operaciji (list 90 spisa).

Što se, pak, tiče tvrdnje istog žalitelja da je sud prvog stupnja pogrešno utvrdio da je poduzeo radnje na štetu ošt. Gorana Bulovića isključivo na temelju nepouzdanog iskaza svjedoka Zlatka Sulejmanovića, već je ranije rečeno da iskaz tog svjedoka o dolasku žalitelja i opt. Bikića, Banića, Bajića i Vrkića iz pola noći u Blok C, u kojemu je nakon toga pronađen mrtav taj oštećenik, potvrđuje i svjedok Davor Perišić, a i opt. Vrkić u svojoj obrani, pri čemu Vrkić poriče da bi sa žaliteljem i ostalim optuženicima ulazio u Blok C, u kojem dijelu s pravom sud ne prihvaća obranu. Prema tome, ocjenjuje se da u odnosu na utvrđenja suda prvog stupnja o okolnostima pod kojima je smrtno stradao ošt. Bulović nije osnovana ni žalba opt. Duića, ali ni žalbe opt. Banića, Bikića, Bajića i Vrkića.

U pogledu odgovornosti žalitelja Duića za nečinjenje u odnosu na radnje koje su izvršene na štetu svih ostalih oštećenika, Mirka Šuška, Laze Ostojića, Tome Krivića, Rade Krivića, Uglješ Burovića, Duška Galića, Milosava Kataline i Đorđa Katića sud pravilno utvrđuje da su opt. Duić, kao zapovjednik zatvora i njegov zamjenik Vrkić odgovorni za događaje u "Lori" kojim su ostvareni elementi kaznenog djela za koje su proglašeni krivima, jer su oni nesumnjivo imali i

formalnu i faktičnu vlast nad tim zatvorom, znali su što se u njemu događa, sami su u pojedinim radnjama dapače i učestvovali osobno, pri čemu se sud s pravom poziva na iskaze brojnih svjedoka koji o tome govore. Osnovano se sud poziva na iskaze svjedoka Mirka Bijelice, Gorana Pantića, Miće Koprivice, Mirka Babića koji žalitelja Duića opisuju kao osobu koja je davala primjer podređenima kako se smiju ponašati prema zatvorenicima, pa je time stvorio atmosferu koja je dovela do izvršenja kaznenog djela, ali se pri tome poziva i na iskaze svjedoka koji tvrde da se stanje u zatvoru potpuno izmijenilo, kada je, kratko vrijeme, žalitelje zamijenio na dužnosti zapovjednika Franjo Grančić, koji je zabranio maltretiranje zatvorenika, pa se i položaj zatvorenika kroz to vrijeme izmijenio na bolje. To i po ocjeni ovog suda evidentno ukazuje da su nadređeni mogli utjecati na ponašanje podređenih da se prema zatvorenicima ponašaju u skladu s pravilima međunarodnog prava, što opt. Duić i Vrkić očigledno nisu činili.

Nije u pravu opt. Vrkić kada navodi da je sud tijekom postupka propustio utvrditi koja su bila njegova ovlaštenja kao zamjenika zapovjednika, jesu li ona bila "izravna ili se o njima moglo govoriti samo u slučajevima odsutnosti zapovjednika" već je samo na temelju njegovog odgovora na pitanje bi li dozvolio da netko tuče ošt. Kneževića u njegovoj nazočnosti, utvrdio da je on imao i faktičnu i stvarnu vlast nad podređenima, dakle stražarima u "Lori".

Sud je ovim dijelom obrane optuženika samo potkrijepio svoj zaključak o tome da je opt. Vrkić, uz to što je bio na položaju nadređenog prema vojnoj hijerarhiji, što je nesporno, jer se prema vojnih hijerarhiji nalazio na položaju autoriteta i osobe koja je mogla izdavati naredbe i kontrolirati ponašanje podređenih, bio i u stvarnom položaju da to učini. Osim toga, sud je pravilno utvrdio da su po dopuštenju žalitelja i opt. Duića nepoznati stražari i druge osobe zlostavljale zatvorenike, a između ostalog i naprijed navedene oštećenike. To je sud utvrdio na temelju prijepisa knjige dežurstva koja se nalazi na listu 366 spisa, čiji je sadržaj interpretiran na str. 51 presude, ali i na iskazima svjedoka koji tvrde da je žalitelj dovodio u zatvor svoje prijatelje i dozvoljavao izivljavanje nad zatvorenicima, kao što je svjedok Milosav Katalina. Da su u zatvor puštene nepoznate osobe koje su se nad zatvorenicima izivljavale iskazuju i svjedoci Miroslav Petrović, Milorad Oro, Vladimir Žarković, Goran Pintarić, a to proizlazi i iz iskaza Marija Barišića i Milorada Pajića koji su izjavili da ih je upravo žalitelj vodio u Blok C u kojemu se "sa zatvorenicima moglo raditi što je tko htio".

Stoga nije u pravu opt. Vrkić kada tvrdi, doduše ne dovodeći u sumnju ocjenu suda prvog stupnja da se kazneno djelo iz čl. 120. OKZRH može počiniti i nečinjenjem, da je u postupku ostalo nerazjašnjeno što je on mogao, a propustio je učiniti što bi bilo u uzročnoj vezi sa posljedicom do koje je došlo.

Opt. Miljenko Bajić, Josip Bikić i Davor Banić tvrde da je zaključak suda prvog stupnja o tome da su bili pripadnici interventnog voda pogrešan, a osim toga da je pogrešno utvrđenje suda da su oni učestvovali u nanošenju povreda ošt. Nenadu Kneževiću i Gojku Buloviću.

Ovaj sud smatra da je ovu prvu okolnost, na koju se žalitelji pozivaju, sud pravilno utvrdio. Prilikom utvrđivanja statusa žalitelja pravilno je sud pošao od Zapovijedi zapovjednika 72. bojne VP, pukovnika Zdravka Galića od 15. 6. 1992. (list 2434 spisa) gdje je izričito navedeno da se stavljaju na raspolaganje pripadnici interventne grupe. Budući da se radi o ustrojbenoj jedinici koja se nalazila pod zapovjedništvom svjedoka Galića potpuno je apsurdno i pomisliti da bi on pogrešno imenovao tu jedinicu u službenom dokumentu koji je izdao, pa pozivanje žalitelja na iskaze određenih svjedoka, koji tvrde da u Vojnoj policiji nije postojala interventna grupa, ovo utvrđenje suda nije dovedeno u sumnju. No u pravu je sud kada na str. 40 presude navodi da je za kaznenu odgovornost žalitelja irelevantno kako se zvala ustrojbeni jedinica kojoj su pripadali – patrolna služba ili interventni vod – već jesu li optuženici počinili radnje koje su im stavljene na teret ili nisu. To je sud prvog stupnja s potrebnom sigurnošću utvrdio u odnosu na ošt. Kneževića iz iskaza svjedoka Vladimira Žarkovića, Miroslava Čučka, Ljubiše Geruma, a u odnosu na ošt. Bulovića iz iskaza svjedoka Zlatka Sulejmanovića, Davora Perišića i, djelomično, iz obrane opt. Vrkića, o čemu je u presudi vrlo opširno naveo razloge na str. 69, 70 i 74 presude. Da je takvo utvrđenje suda pravilno proizlazi i iz utvrđene činjenice da je opt. Duić otišao u bolnicu s vozilom Vojne policije, sa grupom koja je preuzela oštećenika i vratio se sa vozilom Vojne policije, što također upućuje na siguran zaključak da se opt. Duić vratio sa istim osobama s kojima je i otišao čime je potvrđen iskaz svjedoka Zlatka Sulejmanovića.

Nije u pravu opt. Miljenko Bajić kada tvrdi da je sud propustio odlučiti o dokaznom prijedlogu njegove obrane da se kao svjedok ispita Darko Šoljić, koji je bio dežurni 14./15. 6. 1992. u 72. bojni Vojne policije, u čemu nalazi da je činjenično stanje ostalo nepotpuno utvrđeno. O tom je prijedlogu sud odlučivao raspravnim rješenjem što se nalazi na listu 2681 spisa, ocijenivši da je izvođenje tog dokaza suvišno, jer je istovremeno prihvatio prijedlog žalitelja da se na iste okolnosti, na kretanje žalitelja i opt. Bikića i Banića kritične večeri, sasluša kao svjedok vozač vozila kojim su obavljali toga dana radne zadatke, svjedok Rade Laušić. Tog je svjedoka sud i ispita. Ocjena suda prvog stupnja da je nepotrebno saslušavati svjedoka Šoljića, koji je obavljao dužnost u sjedištu postrojbe u Dračevcu i koji nema relevantna saznanja o kretanju žalitelja i ostalih suoptuženika, potpuno je osnovana. Valja, nadalje, naglasiti da na glavnoj raspravi koja je održana 13. 2. 2006., prije završetka dokaznog postupka, na upit suda ima li još dokaznih prijedloga, optuženici i njihovi branitelji, pa dakle žalitelj i njegov branitelj, izjavili su da nemaju drugih dokaznih prijedloga.

Obzirom da je sud prvog stupnja s potrebnom sigurnošću utvrdio što su učinili sva trojica optuženika, koji su bili pripadnici interventnog voda, pa dakle i žalitelj, nije osnovana njegova tvrdnja da je činjenično stanje, na kojemu se temelji odluka o njegovoj odgovornosti, nepotpuno utvrđeno, niti je sud povrijedio pravo obrane na način kao što se tvrdi u žalbi.

Ne mogu se prihvatiti prigovori opt. Ante Gudića i Anđelka Botića da je pogrešno sud ocijenio da su neprihvatljive njihove obrane u dijelu u kojemu tvrde da su se, nakon pronalaska i uhićenja ošt. Nenada Kneževića, uputili u Ambulantu da bi se sanirala povreda koju je prilikom napada

oštećenika zadobio Anđelko Botić.

Pravilno je sud prvog stupnja, prilikom ocjene alibija tih optuženika, pošao od sadržaja Protokola ambulante "Lora" i dopisa VP 6087 Hrvatske ratne mornarice od 26. 10. 2001., koji se nalaze na listu 681-683 spisa. Iz tih dokaza proizlazi da opt. Botić nije evidentiran kao osoba koja je 14. 6. 1992. zatražila medicinsku pomoć, već da je evidentiran te 23. 6. 1992., kada mu je napravljena obrada, evidentno, svježe povrede koljena, lakta i lijeve ruke, te određena terapija. Točno je da je Protokolu navedeno da mu je "izdata potvrda o povredama koje je zadobio 14. 6. 1992., ali pravilno sud prvog stupnja utvrđuje, s obzirom da optuženik nije evidentiran kao pacijent 14. 6. 1992., da je zatražio izdavanje takve potvrde upravo onog dana kada je ošt. Knežević umro, smatrajući da bi zbog toga mogao imati problema. Ta ocjena suda pogotovo je prihvatljiva kada se uzme u obzir sadržaj Posebnog izvješća koje je opt. Duić neposredno nakon ovog događaja uputio zapovjedniku 72. bojne (list 172 spisa) i sadržaj izvješća koje je napisao opt. Emilio Bungur, koje je naslovljeno istom adresatu (list 2009 spisa) u kojima se vrlo detaljno opisuje događaj, ali se nigdje ne spominje da bi žalitelj bio povrijeđen od strane oštećenika, što je za procjenu osnovanosti postupanja stražara vrlo značajna okolnost, koja svakako ne bi bila zanemarena čak u dva izvješća, da je stvarno postojala.

Tvrdnja opt. Botića da je sud zanemario da se događaj zbivao u ratno vrijeme i da je 14. 6. 1992. bila subota, pa da postoji mogućnost da se protokol o pružanju pomoći pacijenata nije vodio, potpuno je neprihvatljiva, jer iz fotokopije protokola koji se nalazi u spisu predmeta proizlazi da je svakodnevno ispunjavan pa ovaj sud ne vidi nikakvog razloga za sumnju da se na takav način nije postupalo i kritičnog dana. Naime, ako je 14. 6. 1992. bila subota, kao što se tvrdi u žalbi, a iz protokola je vidljivo da se žalitelj javljao u ambulantu i bio evidentiran u protokolu 23. i 28. lipnja 1992., a 28. lipnja je također bila subota, onda tvrdnja žalitelja da postoji mogućnost da se izvan radnog tjedna nije vodio protokol o pružanju pomoći pacijentima nikako ne može prihvatiti.

I iz iskaza naprijed navedenih svjedoka također proizlazi da su obojica žalitelja Botića i Gudića bili u dvorištu i udarali ošt. Kneževića pa stoga nije prihvatljiva tvrdnja žalitelja Gudića da to utvrđenje sud temelji na potpuno neodređenom iskazu opt. Vrkića koji je rekao da nije siguran jesu li se žalitelji, nakon što je uhićen ošt. Knežević, vratili u dvorište zatvora, pa potom otišli u ambulantu ili su otišli direktno s mjesta na kojemu je Knežević uhićen.

Nisu u pravu žalitelji Josip Vrkić i Davor Banić kada tvrde da je u postupku ostalo sporno koje je povrede ošt. Knežević zadobio prilikom pokušaja bijega, a koje naknadno i koje su od tih povreda uzrokovale njegovu smrt, pa je, stoga, ostalo sporno i jesu li žalitelji odgovorni za tu smrt, kada bi i bilo prihvatljivo utvrđenje suda prvog stupnja da su ga oni izudarali na način kao što je u pobijanoj presudi utvrđeno.

Tijekom cijelog postupka obrane svih optuženika išle su za tim da uvjere sud da su povrede, koje su utvrđene obdukcijom tijela ošt. Kneževića, posljedica preskakanja ograde i pada, što je

Podaci o igrama uloga:
kada, naziv igre uloga, uloga, dio/sjeli postupak

- npr.
- 1. tjeđa dan treninga Bing Bong, strana u sukobu, središnji dio medijskog postupka
- 2. peti dan treninga; Davor Banić, Renata, medijator i vodni i središnji dio medijskog postupka
- 3. sedmi dan treninga; susjedi, ineditatorica, cijeli postupak

- 10.
- 9.
- 8.
- 7.
- 6.
- 5.
- 4.
- 3.
- 2.
- 1.

naročito došlo do izražaja prilikom ispitivanja sudsko-medicinsko-vještaka dr. imena Andelinovića na glavnoj raspravi, pri čemu su vještaku prezentirane brojne fotografije i od njega traženo mišljenje o mogućim posljedicama koje bi pod tim pretpostavkama mogle nastati. Točno je da je vještak izjavio da su prijelomi rebara mogli nastati padom alijam, po uvjetima da je tijelo palo na blago uzdignut, izbočeni dio neke površine. Međutim, osnovo sud prvog stupnja utvrđuje da se ne može isključiti da su neke vanjske povrede koje je vještak imao u vidu oguljotina i nagnječina mogle nastati prilikom preskakanja ograde, ali niti teške, teške i po život opasne ozljede, "jer je to životno nelogično i stoga neprihvatljivo", valja reći da je i u suprotnosti sa obranama opt. Tončija Vrkića, Ante Gudića i Anđelka Botića koji ne tvrde da je Nenad Knežević prilikom preskakanja ograde pao, već, opisujući njegov bijeg kažu da je nakon preskakanja ograde nastavio trčati tako da su oni u jednom trenutku pamišali da im je uspio umaći.

Iz svih naprijed navedenih razloga ovaj sud smatra da je sud prvog stupnja pravilno utvrdio sve relevantne činjenice i da ta utvrđenja suda nisu posljedica ustupaka međunarodni zjednici "i pokušaja izjednačavanja agresora i žrtve" te pronalazjenja u "Lori" "pandana svi Bikića računčega su se "pomno birali svjedoci koji to mogu dokazati" kao što se navodi u žalbi opt. Miljenka Bajića, niti su se iskazi svjedoka svjesno ocjenjivali na štetu optuženika, kao što se čini u žalbi opt. Emilia Bungura, već su rezultat temeljite, sveobuhvatne, ozbiljne i vrlo temeljite analize svih dokaza, a ne samo verbalnih dokaza, pa ovaj sud utvrđuje da ni u tom dijelu nisu osrvala žalbe optuženika.

Na žalbe stranaka zbog odluke o kaznama

Opt. Tomislav Duić, Miljenko Bajić, Josip Bikić i Anđelko Botić ne pobijaju presudu suda prvog stupnja zbog odluke o kaznenoj sankciji, ali ju pobijaju zbog povrede kaznenog zakona i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, a kako žalba optuženika podnesena iz tih razloga nije osnovana prema odredbi čl. 382. ZKP-a sadrži u sebi i žalbu zbog odluke o kaznenoj sankciji, ovaj je sud u tom dijelu ispitao pobijanu presudu.

Nisu u pravu opt. Tonči Vrkić, Davor Banić, Emilio Bungur i Ante Gudić kada tvrde da im je sud izrekao prestroke kazne, a niti državni odvjetnik kada ocjenjuje da su kazne izrečene optuženicima preblage.

Optuženici koji pobijaju presudu zbog odluke suda o kazni tvrde da sud nije pravilno vrednovao utvrđene olakotne okolnosti koje je na njihovoj strani utvrdio, dok državni odvjetnik smatra da izrečene kazne nisu adekvatne težini kaznenog djela koje su počinili, s obzirom na okolnosti uz koje je djelo počinjeno, niti stupnju njihove kaznene odgovornosti.

Ovaj sud, međutim, smatra da je sud prvog stupnja pravilno vrednovao sve okolnosti koje je utvrdio i koje prema odredbi čl. 37. st. 1. OKZRH utječu na odabir kazne kojom se može postići

opća svrha kažnjavanja propisana u čl. 4. st. 2. istog Zakona.

Nema nikakve sumnje da je kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZRH "jedno od najtežih kaznenih djela opisano u OKZRH" za čiji je progon "zainteresirana cjelokupna međunarodna zajednica", kao što se navodi u žalbi državnog odvjetnika i na čemu se temelji cijela žalba, ali je prilikom odlučivanja o visini kazne za svako konkretno kazneno djelo sud dužan ocjenjivati sve konkretne okolnosti uz koje je djelo počinjeno i sve druge okolnosti koje su navedene u čl. 37. OKZRH, koje se odnose se na osobne prilike počinitelja, njegov prijašnji život i ponašanje nakon izvršenja djela, a upravo tako postupio je sud u konkretnom slučaju.

Iako je iz provedenih dokaza vidljivo da su brojni zatvorenici, uglavnom ratni zarobljenici, bili izvrgnuti zlostavljanju, patnjama, ponižavanju i tjelesnom ozljeđivanju, uz što se povezuju i imena pojedinih optuženika, pravilno je postupio sud kada se prilikom odlučivanja o visini kaznenih sankcija ograničio na konkretne radnje i posljedice koje su obuhvaćene ovim postupkom.

Sud je pravilno svim optuženicima cijenio kao otegotnu okolnost surovost i bezobzirnost koju su pokazali prema ošt. Buloviću, na kojemu su, bez ikakvog povoda s njegove strane, iskalili bijes zbog pokušaja bijega ošt. Kneževića kojega su nakon bijega prebili i tako teško tjelesno ozlijedili da je uslijed toga umro, jer je taj njihov postupak, po brutalnosti, odskakao od postupka kojim se, uobičajeno, čine kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Opt. Tončiju Vrkiću, Miljenku Bajiću i Josipu Bikiću sud je osnovano uzeo kao otegotnu okolnost njihovu osuđivanost za kaznena djela koja su navedena na str. 78 presude, koja su počinjena nakon kaznenog djela za koje su proglašeni krivim ovom presudom, ali koja ukazuju naročito kod opt. Miljenka Bajića i Josipa Bikića na njihovu sklonost nasilničkom ponašanju.

Međutim, sud je, isto tako, na strani svih optuženika utvrdio brojne olakotne okolnosti koje se odnose na činjenicu da su svi bili uključeni u Domovinski rat, da su i nakon izvršenja ovog kaznenog djela ostali u vojnim postrojbama i borili se na raznim ratištima, da su nagrađeni brojnim odlikovanjima, da je opt. Davor Banić u ratnim akcijama ranjen, da se radi o povredi koja je ostavila trajne posljedice, da su opt. Tonči Vrkić i Emilio Bungur narušenog fizičkog i psihičkog zdravlja, o čemu postoji medicinska dokumentacija u spisu predmeta, da je Josip Bikić tijekom rata ranjavan, pa kada je uz to cijenio i njihove porodične prilike, a iz spisa predmeta proizlazi da su opt. Tonči Vrkić, Miljenko Bajić, Josip Bikić, Davor Banić, Emilio Bungur i Andelko Botić roditelji djece o kojima se trebaju brinuti, onda ovaj sud smatra da izrečene kazne nisu prestroge, kao što tvrde optuženici, a niti preblage, kao što smatra državni odvjetnik. One su primjerene svim naprijed navedenim okolnostima, ali i daljnjoj činjenici koja proizlazi iz spisa predmeta da je izostao nadzor na funkcioniranjem zatvora koji je bio namijenjen za ratne zarobljenike, iako je tamo boravio veći broj osoba, te da nadređeni nisu promptno reagirali ni nakon smrti ošt. Kneževića i Bulovića. Upravo radi toga nastavljeno je sa dotadašnjom praksom

zlostavljanja zatvorenih osoba koja je potrajala sve do početka rujna mjeseca 1992., jer se opt. Duić, nakon što je suspendiran, ubrzo vratio na mjesto zapovjednika V.I.C. "Lora". S pravom sud prvog stupnja ocjenjuje da je već i postavljenje opt. Duića na mjesto zapovjednika "Lora" bilo pogrešno, jer se radilo o mladoj, fizički i psihički traumatiziranoj osobi ratnim događajima i iskustvima stečenim na prvoj crti bojišnice, a pogotovo je bila pogrešna odluka kojom je ponovno vraćen na to mjesto.

Upravo radi toga po ocjeni ovoga suda izrečenim kaznama prvostupanjskom presudom u potpunosti postići će se opća svrha kažnjavanja jer su dovoljne da budu društvena opomena svim mogućim počiniteljima takvih kaznenih djela i utječu na sprječavanje počinjenja djela, ali i dovoljne da utječu na optuženike da shvate društvenu neprihvatljivost oblika ponašanja koje su počinili i shvate da je pravo svake osobe na dostojanstvo, poštivanje ličnosti, a pogotovo na život temeljna vrijednost bez obzira na konkretne okolnosti u kojima se ono procjenjuje.

Iz naprijed iznesenih razloga valjalo je odbiti žalbe svih optuženika i državnog odvjetnika kao neosnovane, radi čega je presuđeno kao pod toč. I. izreke (čl. 387. ZKP).

Što se tiče žalbe supruge opt. Josipa Bikića, Anite Bikić, iz spisa je vidljivo da je žalba predana na poštu, preporučenom pošiljkom 7. kolovoza 2006. Prema odredbi čl. 363. st. 3. ZKP rok za žalbu, koju mogu u korist optuženika podnijeti njegovi bliski srodnici, teče od dana kada je prijepis presude dostavljen optuženiku, odnosno njegovom branitelju, a kada se optuženiku sudi u odsutnosti, kao što je ovdje slučaj, prema odredbi čl. 147. st. 7. ZKP sve se odluke, pa dakle i presuda, dostavljaju branitelju i od tada počinju teći žalbeni rokovi.

U konkretnom slučaju pobijana je presuda dostavljena branitelju opt. Bikića, Draganu Mioču, 11. travnja 2006., pa je rok za podnošenje žalbe istekao 26. travnja 2007. Prema tome, žalba koju je 7. kolovoza 2006. podnijela supruga opt. Bikića podnijeta je izvan žalbenog roka, pa ju je temeljem čl. 385. ZKP valjalo odbaciti, radi čega je riješeno kao pod toč. II. izreke.

U Zagrebu, 6. veljače 2007.

Zapisničar:
Anamarija Pavičić, v. r.

Predsjednica vijeća:
Vesna Vrbećić, v. r.

Suglasnost ovog prijepisa s izvornikom ovjerava
Voditelj Otpremne pisarnice:

Štefica Klepac